

Rijden onder invloed in de provincie Noord-Holland, 1995-1996

Ontwikkeling van het alcoholgebruik door automobilisten in weekendnachten

R-96-57

M.P.M. Mathijssen

Leidschendam, 1997

Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid SWOV

Documentbeschrijving

Rapportnummer: R-96-57
Titel: Rijden onder invloed in de provincie Noord-Holland, 1995-1996
Ondertitel: Ontwikkeling van het alcoholgebruik door automobilisten in weekendnachten
Auteur(s): M.P.M. Mathijssen
Onderzoeksmanager: Mr. P. Wesemann
Projectnummer SWOV: 52.617
Opdrachtgever: Regionaal Orgaan voor de Verkeersveiligheid in Noord-Holland.
De inhoud van dit rapport berust mede op gegevens die zijn verkregen uit een project dat is uitgevoerd in opdracht van de Adviesdienst Verkeer en Vervoer van Rijkswaterstaat.

Trefwoord(en): Drunkenness, driver, night, blood alcohol content, weekend, police, woman, man, surveillance, age, enforcement (law), behaviour, Netherlands.

Projectinhoud: Dit rapport doet verslag van onderzoek naar het alcoholgebruik van automobilisten in de provincie Noord-Holland, in vrijdag- en zaterdagnachten van het najaar van 1996.

Aantal pagina's: 12 pp. + 11 pp.
Prijs: f 17,50
Uitgave: SWOV, Leidschendam, 1997

Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid SWOV

Stichting
Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid SWOV
Postbus 1090
2260 BB Leidschendam
Duindoorn 32
telefoon 070-3209323
telefax 070-3201261

Inhoud

1.	<i>Inleiding</i>	4
2.	<i>Opzet en uitvoering van het onderzoek</i>	6
2.1.	Opzet	6
2.2.	Steekproef	6
2.3.	Uitvoering	6
2.4.	Statistische analyse	7
3.	<i>Resultaten van het onderzoek</i>	8
3.1.	Alcoholgebruik naar dag van het weekend (tabel 1)	8
3.2.	Alcoholgebruik naar dag en onderzoeksgebied (tabel 2)	9
3.3.	Alcoholgebruik naar dag en tijdstip (tabel 3)	9
3.4.	Alcoholgebruik naar geslacht en leeftijd (tabel 4)	9
3.5.	Herkomst van overtredders (tabel 5)	10
3.6.	Alcoholgebruik naar politieregio (tabel 6)	10
3.7.	Enquêteresultaten	10
4.	<i>Conclusies en aanbevelingen</i>	12
	<i>Bijlage 1 Enquêteformulier</i>	13
	<i>Bijlage 2 Toelichting WPM-analyse</i>	15
	<i>Bijlage 3 Tabellen 1 t/m 6</i>	17

1. Inleiding

Evenals in de jaren 1991 t/m 1995 heeft de SWOV in 1996, in nauwe samenwerking met de vijf Noordhollandse politieregio's, het alcoholgebruik van automobilisten in Noord-Holland geïnventariseerd. Het belangrijkste doel van het SWOV-onderzoek is het vaststellen van ontwikkelingen in het alcoholgebruik van de Noordhollandse automobilisten en het opsporen van perioden, gebieden en groepen bestuurders met een verhoogd alcoholgebruik en/of een verhoogd risico op een alcoholongeval. Het nauwkeurig volgen van ontwikkelingen in het alcoholgebruik in het verkeer is voor het beleid van wezenlijk belang, omdat een relatief kleine toename van het rijden onder invloed al ernstige gevolgen voor de verkeersveiligheid kan hebben. Gegevens over eventuele speciale probleemgroepen of -gebieden kunnen worden gebruikt bij het opzetten van toezicht- en voorlichtingscampagnes rond alcoholgebruik in het verkeer.

Alcoholgebruik in het verkeer heeft een sterk negatieve invloed op de ongevalskans en de ernst van het letsel. Geen enkele andere enkelvoudige factor is als ongevalsoorzaak zo belangrijk als alcoholgebruik. Bestrijding van alcohol in het verkeer is dan ook terecht een speerpunt in het verkeersveiligheidsbeleid. En er is reden om de aandacht niet te laten verslappen: na een sterke vermindering van het rijden onder invloed vanaf het midden van de jaren tachtig was er in de eerste helft van de jaren negentig weer sprake van een geleidelijke toename. In 1991 was in weekendnachten 3,9% van de Nederlandse automobilisten onder invloed, in 1992 4,0%, in 1993 4,2% en in 1994 zelfs 4,9%.

Het jaar 1995 liet voor het eerst sinds jaren weer een lichte daling zien: 4,4% overtreders. Desalniettemin waren er in 1995 naar schatting minimaal 265 verkeersdoden en 2.000 in het ziekenhuis opgenomen verkeersgewonden te betreuren als gevolg van alcoholongevallen. De maatschappelijke kosten van de alcoholonveiligheid bedroegen in dat jaar naar schatting circa twee miljard gulden.

Veranderingen in het alcoholgebruik van verkeersdeelnemers en daarmee samenhangende veranderingen in de verkeersveiligheid zijn in Nederland alleen door middel van gedragsmetingen binnen redelijke termijn te detecteren.

Ongevallengegevens lenen zich minder goed voor dit doel; zij zijn niet alleen onvolledig maar ook in hoge mate onbetrouwbaar. Enquêtegegevens zijn voor het vaststellen van alcoholgebruik door automobilisten evenmin bruikbaar, omdat mensen nu eenmaal niet erg betrouwbaar rapporteren over hun eigen gedrag, zeker niet als er min of meer een taboe op dat gedrag rust. Men is dan sterk geneigd sociaal wenselijke antwoorden te geven. Bij vroeger rij- en drinkgewoontenonderzoek werden beweerd en feitelijk gedrag gelijktijdig onderzocht; de discrepanties waren vaak zeer groot.

Sinds 1970 voert de SWOV in nauwe samenwerking met de politie bijna elk najaar een onderzoek uit naar het alcoholgebruik van de Nederlandse automobilisten, het onderzoek 'Rij- en drinkgewoonten'. Dit is een zogenaamd standaardonderzoek, dat het mogelijk maakt ontwikkelingen in het alcoholgebruik van automobilisten van jaar tot jaar op de voet te volgen. De metingen worden uitgevoerd in vrijdag- en zaterdagnachten.

Het onderzoek in Noord-Holland maakt deel uit van dat landelijke onderzoek. De opdracht voor het onderzoek is aan de SWOV verleend door het Regionaal Orgaan voor de Verkeersveiligheid in Noord-Holland en de Adviesdienst Verkeer en Vervoer van Rijkswaterstaat.

De onderzoeksgroep (automobilisten) en de onderzoekstijdstippen (weekendnachten) zijn indertijd uitgekozen op grond van hun grote bijdrage aan de alcoholonveiligheid. Bij tweederde van de geregistreerde alcoholongevallen in Nederland is het een automobilist die alcohol heeft gebruikt. En in weekendnachten gebeuren relatief veel alcoholongevallen: de vrijdag- en zaterdagavond, die 7% van de totale week uitmaken, nemen een kwart van de geregistreerde alcoholongevallen voor hun rekening. Andere perioden van de week met een relatief grote alcoholonveiligheid zijn de vrijdag-, zaterdag- en zondagavond (tussen 16.00 en 22.00 uur) en de zondagnacht: 30% van de ernstig gewonde alcoholslachtoffers in 14% van de week.

Het onderzoek heeft een unieke tijdreeks gegevens over het alcoholgebruik van Nederlandse automobilisten opgeleverd. Die gegevens zijn zowel voor landelijk als regionaal verkeersveiligheidsbeleid van belang. Behalve in schriftelijke verslagen aan de landelijke en regionale opdrachtgevers worden de resultaten ook opgenomen in BIS-V, het geautomatiseerde BeleidsInformatieSysteem over ontwikkelingen in een aantal belangrijke aandachtsgebieden voor het verkeersveiligheidsbeleid.

In de loop der jaren zijn diverse wijzigingen in de onderzoeksmethode doorgevoerd om de efficiëntie van het onderzoek te vergroten zonder de vergelijkbaarheid van de gegevens in de tijd aan te tasten. Zo is de landelijke steekproef ongeveer zevenmaal zo groot geworden als in de jaren zeventig en tachtig. De betrouwbaarheid van uitspraken over ontwikkelingen in het alcoholgebruik op provinciaal niveau is daardoor sterk toegenomen. Dit geldt vooral voor de relatief kleine groep zware drinkers met een sterk verhoogde ongevals- en letselskans.

De feitelijke uitvoering van het onderzoek gebeurt door controleteams van de politie, volgens richtlijnen die de SWOV heeft opgesteld. Zonder de medewerking van de politie zou het huidige onderzoek niet mogelijk zijn. De SWOV is de politie dan ook dankbaar voor haar medewerking, en voor het enthousiasme en de zorgvuldigheid waarmee de metingen steeds opnieuw worden uitgevoerd.

Naast de metingen van het alcoholgebruik van automobilisten voert de SWOV sinds 1993 een korte enquête uit onder de contactpersonen bij de politie. Die is bedoeld om enig inzicht te krijgen in de aard en omvang van het politietoezicht en in eventuele veranderingen daarin. De vragenlijst is als *Bijlage 1* in dit verslag opgenomen.

2. Opzet en uitvoering van het onderzoek

2.1. Opzet

Het onderzoek naar het alcoholgebruik van automobilisten in Noord-Holland wordt sinds 1994 uitgevoerd door acht controleteams van de politie, zo goed mogelijk verdeeld naar urbanisatiegraad en geografisch gebied c.q. politieregio. De onderzoeksmetingen vinden plaats in vrijdag- en zaterdagnachten in het najaar. In 1996 zijn de metingen uitgevoerd in de periode van 11 oktober tot 9 november. Vier metingen zijn uitgevoerd in een nacht van vrijdag op zaterdag: in het Gooi, Amsterdam, West-Friesland en Alkmaar. De vier overige metingen zijn uitgevoerd in een nacht van zaterdag op zondag: in Purmerend, wederom Amsterdam, Haarlem en Heemstede e.o.

Elk politieteam voert in principe per avond/nacht alcoholcontroles uit op zes verschillende locaties, die in overleg met de SWOV zijn uitgekozen. Op iedere locatie wordt drie kwartier achtereen gecontroleerd, waarna het team zich verplaatst naar de volgende locatie.

Bij de controles houdt de politie willekeurige automobilisten staande, die een blaastest moeten afleggen op een draagbare elektronische ademtester. Bij het onderzoek wordt gebruik gemaakt van testers met cijfermatige uitlezing van een exact BAG-promillage (BAG = bloedalcoholgehalte; de wettelijke BAG-limiet ligt in Nederland op 0,5 promille). De testers die in 1996 zijn gebruikt, zijn van het fabrikaat Dräger, typen Alcotest 7410 en 7410+. Voor het gebruik van deze testers heeft het Gerechtelijk Laboratorium van het ministerie van Justitie toestemming verleend.

Van elke geteste automobilist registreert de politie het geslacht, de leeftijd en de uitslag van de test. Van overtreders die op het politiebureau de adem-analyse voor bewijsdoeleinden moeten ondergaan, registreert de politie bovendien de herkomst (i.c. de plaats waar de alcohol is geconsumeerd).

2.2. Steekproef

In vergelijking met 1995 zijn er in 1996 geen veranderingen aangebracht in de steekproef van Noordhollandse onderzoeksgebieden.

2.3. Uitvoering

De acht controleteams van de politie hebben in het najaar van 1996 in Noord-Holland 2.902 willekeurige automobilisten staande gehouden en getest. Dat zijn er 576 meer dan in 1996. Dit is vooral het gevolg van een betere werkwijze van het controleteam van de politieregio Gooi en Vechtstreek.

Alle acht controleteams hebben zich in 1996 strikt gehouden aan de SWOV-richtlijnen ten aanzien van controlelocaties en -tijdstippen. Daardoor hoefden de verzamelde gegevens niet achteraf gecorrigeerd te worden. In 1995 was achteraf wel enige correctie noodzakelijk.

2.4. Statistische analyse

De BAG-waarden van de automobilisten zijn ten behoeve van de analyse ingedeeld in vijf klassen:

1. < 0,2 promille (niet-drinkers);
2. 0,2-0,5 promille (lichte drinkers);
3. 0,5-0,8 promille (lichte overtreders);
4. 0,8-1,3 promille (zwaardere overtreders);
5. $\geq 1,3$ promille (zeer zware overtreders).

De indeling in een BAG-klasse gebeurt in principe op basis van de uitslag van de ademtest op straat. Bij de automobilisten die op het politiebureau een ademanalyse voor bewijsdoeleinden hebben ondergaan, is het op straat gemeten BAG zonodig gecorrigeerd. De uitslag van de ademanalyse wordt daartoe eerst ontdaan van zijn correctiefactor. Vervolgens wordt daar een waarde bij opgeteld om te corrigeren voor de afbraak van alcohol in het tijdsbestek tussen de ademtest op straat en de ademanalyse op het bureau. De gemiddelde afbraak bedraagt 0,15 promille per uur.

De verzamelde gegevens zijn geanalyseerd met behulp van het log-lineaire analyseprogramma WPM (Weighted Poisson Model). Met behulp daarvan wordt nagegaan of er in het alcoholgebruik van de bestuurders verschillen bestaan naar jaar, gebied, dag en tijdstip, geslacht en leeftijd. In *Bijlage 2* wordt een korte toelichting gegeven op deze analysemethode.

In het kader van dit onderzoek is tweezijdig getoetst op 5%-niveau: voor een significant effect moet de χ^2 -waarde groter zijn dan 3.84 bij één vrijheidsgraad; de Z-waarde moet groter zijn dan 1.96.

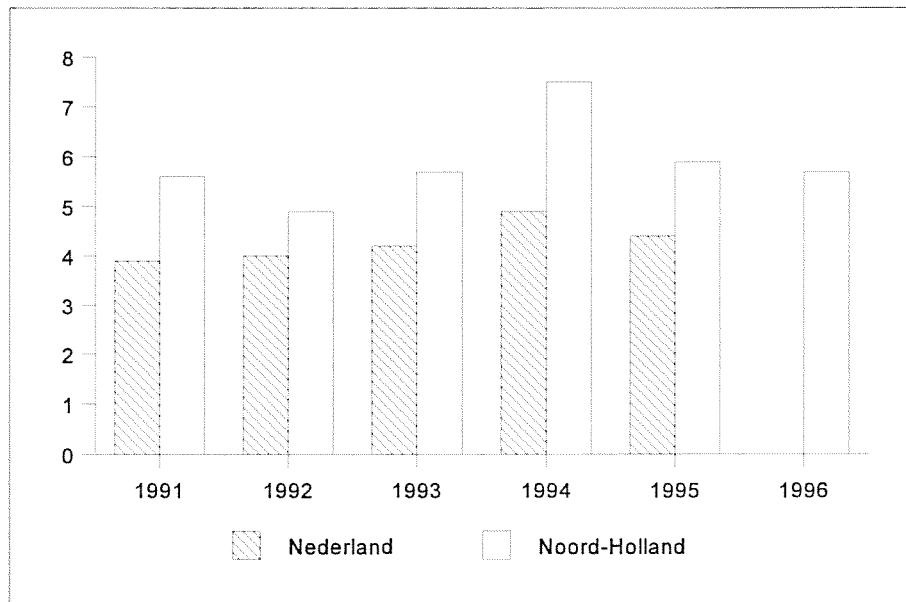
3. Resultaten van het onderzoek

De resultaten van het onderzoek naar het alcoholgebruik van automobilisten in de provincie Noord-Holland worden in dit hoofdstuk besproken aan de hand van de *Tabellen 1 t/m 6* uit *Bijlage 3*. De resultaten van 1996 worden steeds vergeleken met de Noordhollandse en landelijke resultaten van 1995.

3.1. Alcoholgebruik naar dag van het weekend (tabel 1)

In 1996 zijn in Noord-Holland iets minder drinkers ($BAG \geq 0,2 \text{ ‰}$) aangetroffen dan in 1995: 12,9% in 1995 tegen 12,3% in 1996. Ook het aandeel overtreders ($BAG \geq 0,5 \text{ ‰}$) is licht afgenomen: van 5,9% in 1995 tot 5,7% in 1996. Geen van deze beide effecten is echter statistisch significant. In heel Nederland bedroeg het aandeel overtreders in het najaar van 1995 4,4%. Het landelijke percentage voor 1996 is nog niet bekend, maar zal zeker lager uitvallen dan het Noordhollandse percentage.

In *Afbeelding 1* is de ontwikkeling van het rijden onder invloed in Noord-Holland en in heel Nederland sinds 1991 weergegeven. Er is in te zien, dat de Noordhollandse situatie gedurende die hele periode ongunstig afsteekt bij het landelijke beeld. In 1994 heeft het rijden onder invloed in Noord-Holland (en in heel Nederland) zijn hoogtepunt bereikt, daarna lijkt er weer sprake te zijn van een geleidelijk dalende trend.

Afbeelding 1. *Ontwikkeling van het aandeel rijders onder invloed in Nederland en de provincie Noord-Holland, 1991-1996.*

Het aandeel zwaardere overtreders ($BAG \geq 0,8 \text{ ‰}$) is in Noord-Holland het sterkst afgenomen: van 3,1% in 1995 tot 2,4% in 1996. Ook dit effect is niet significant, maar wel het effect ten opzichte van 1994 (3,4% van de bestuurders had toen een $BAG \geq 0,8 \text{ ‰}$). Het landelijke percentage zwaardere en zeer zware overtreders bedroeg in 1995 2,2%.

Als we het rijden onder invloed in de provincie Noord-Holland per weekendnacht bezien, blijkt in 1996 uitsluitend in de zaterdagnacht het aandeel overtreders licht afgenomen te zijn. Het aandeel overtreders in de vrijdagnacht was in 1996 significant groter dan in de zaterdagnacht: 6,8% versus 4,4%. Ook in 1995 was dat het geval, maar toen was het verschil wat kleiner. In heel Nederland zijn de afgelopen jaren eveneens meer overtreders in de vrijdagnacht aangetroffen dan in de zaterdagnacht.

3.2. Alcoholgebruik naar dag en onderzoeksgebied (tabel 2)

Het laagste percentage overtreders is in 1996, evenals in 1995, aangetroffen in Purmerend (2,1%). De overige verschillen tussen de diverse onderzoeksgebieden lijken vooral veroorzaakt te zijn door de nacht waarin is gemeten.

De meest opvallende daling heeft zich in 1996 in de vrijdagnacht voorgedaan in het Gooi en in de zaterdagnacht in Amsterdam. De meest opvallende stijging vond in de vrijdagnacht plaats in West-Friesland en in de zaterdagnacht in Haarlem. Geen van deze effecten is statistisch significant.

Maar sinds 1994 is er in het Gooi, Heemstede e.o., Amsterdam en Purmerend sprake van een gestaag dalende tendens in het alcoholgebruik; zie ook § 3.6. In West-Friesland en Haarlem is sprake van een stijgende tendens. Bij de Haarlemse situatie moet evenwel worden aangetekend, dat de stijging uitsluitend betrekking heeft op betrekkelijk lichte overtredingen (BAG tussen 0,5 en 0,8 ‰). Het aandeel zwaardere overtredingen (BAG \geq 0,8 ‰) is er aanmerkelijk afgenomen. In Alkmaar is het alcoholgebruik tussen 1994 en 1996 vrij stabiel gebleven.

3.3. Alcoholgebruik naar dag en tijdstip (tabel 3)

Naarmate het later in de nacht wordt, neemt het aandeel overtreders toe. In de vrijdagnacht is die toename sterker dan in de zaterdagnacht. Dit verschijnsel heeft zich de afgelopen jaren zowel in Noord-Holland als in de rest van Nederland voorgedaan.

Hoewel het verkeersaanbod sterk afneemt naarmate het later wordt, waren er in 1996 in Noord-Holland na middernacht in absolute zin ruim anderhalf maal zoveel rijders onder invloed op de weg als voor middernacht.

3.4. Alcoholgebruik naar geslacht en leeftijd (tabel 4)

Mannelijke bestuurders waren in 1996 in Noord-Holland tweemaal zo vaak onder invloed als vrouwelijke (6,5% versus 3,3%). Dit verschil is statistisch significant ($\chi^2 = 9.77$ bij $df = 1$; $Z = 3.13$) en komt overeen met het verschil dat in 1995 in Noord-Holland is aangetroffen. In heel Nederland was het verschil in 1995 nog wat groter: 5,3% mannelijke overtreders en 1,9% vrouwelijke.

Bij de Noordhollandse mannen zijn in 1996, evenals in voorgaande jaren, de minste overtreders aangetroffen in de leeftijdsgroep onder de 25 jaar (5,1%) en de meeste in de leeftijdsgroep van 35 t/m 49 jaar (7,3%). De verschillen tussen de diverse leeftijdsgroepen zijn echter niet significant. In 1995 waren mannelijke bestuurders onder 25 jaar nog wel significant

minder onder invloed dan oudere mannelijke bestuurders, zowel in Noord-Holland als in de rest van Nederland.

Hoewel jonge mannelijke bestuurders minder vaak en minder veel drinken dan oudere, zijn zij verhoudingsgewijs toch vaker betrokken bij alcoholongevallen. In 1995 maakten mannen van 18 t/m 24 jaar 5% uit van de bevolking, 12% van alle geregistreerde doden en ziekenhuisopnamen ten gevolge van verkeersongevallen, en maar liefst 23% van alle geregistreerde doden en ziekenhuisopnamen ten gevolge van alcoholongevallen!

Onder de vrouwelijke bestuurders zijn in 1996 in Noord-Holland de minste overtredders aangetroffen in de leeftijdsgroep onder de 25 jaar (1,7%) en de meeste in de leeftijdsgroep van 35 t/m 49 jaar (4,5%). Maar gezien de kleine absolute aantallen mag hieraan niet al te veel betekenis worden gehecht. Dat geldt ook voor de verschuivingen ten opzichte van 1995.

In 1996 was, net als in 1995, 76% van alle gecontroleerde bestuurders in Noord-Holland van het mannelijk geslacht. In heel Nederland bedroeg het aandeel mannelijke bestuurders in 1995 73%.

3.5. Herkomst van overtredders (tabel 5)

De herkomst van overtredders wordt geregistreerd vanaf een BAG van 0,7 promille. Dat is de ondergrens waarbij een automobilist wordt overgebracht naar het bureau om de ademanalyse voor bewijsdoeleinden te ondergaan. De herkomstverdeling van de 44 bestuurders die in 1996 een BAG \geq 0,7 promille hadden, is als volgt:

- horecagelegenheid (bar, café, restaurant, disco)	63%
- bezoek/feestje	16%
- werk/thuis	8%
- sportkantine	6%
- overig/onbekend	7%

Ten opzichte van 1995 zijn er geen veranderingen van betekenis in de herkomstverdeling. Het aandeel 'horeca' is in Noord-Holland wat groter dan in de rest van Nederland. Daar blijkt steeds ongeveer de helft van alle overtredders uit een horecagelegenheid te komen.

3.6. Alcoholgebruik naar politieregio (tabel 6)

In 1996 zijn de hoogste percentages overtredders aangetroffen in de politieregio's Noord-Holland-Noord en Gooi en Vechtstreek. Desalniettemin is in laatstgenoemde regio het rijden onder invloed tussen 1995 en 1996 het sterkst afgenomen. Ook in de regio Amsterdam-Amstelland is het rijden onder invloed tamelijk sterk afgenomen. Overigens is in geen van de politieregio's sprake van een significante toe- of afname.

Het kleinste percentage overtredders is in 1996, evenals in 1995, aangetroffen in de politieregio Zaanstreek-Waterland. Hierbij moet echter worden aangetekend dat de daar getrokken steekproef vermoedelijk niet representatief is voor de hele politieregio.

3.7. Enquêteresultaten

Ook in 1996 heeft de SWOV weer een korte telefonische enquête uitgevoerd onder de politiecoördinatoren van het SWOV-onderzoek.

De enquête is bedoeld om een globale indruk te krijgen van het toezichtniveau en van de aard van het toezicht. De enquêteresultaten per provincie zijn slechts beperkt bruikbaar vanwege de geringe steekproefomvang (in Noord-Holland zeven onderzoeksgebieden). Er zal dan ook pas uitvoeriger over worden gerapporteerd in het landelijke verslag dat na afloop van alle provinciale metingen wordt opgesteld.

De volgende globale resultaten van de Noordhollandse enquête zijn echter wel het vermelden waard:

- Volgens de contactpersonen van de politie is het toezicht in zes van de zeven onderzoeksgebieden in 1996 licht toegenomen en in één (West-Friesland) gelijk gebleven.
- In Amsterdam is in het jaar voorafgaand aan de SWOV-metingen bijna dagelijks een geplande, aselechte alcoholcontrole uitgevoerd. In Haarlem, het Gooi en Purmerend is dat bijna eens per maand gebeurd, en in de overige onderzoeksgebieden zijn dergelijke geplande aselechte controles slechts incidenteel uitgevoerd.
- Aselechte alcoholcontrole door surveillance-teams heeft in het Gooi bijna dagelijks plaatsgevonden, in de overige onderzoeksgebieden slechts incidenteel of in het geheel niet.
- Alleen in Amsterdam was sprake van systematische alcoholcontrole onder betrokkenen bij ongevallen. In de andere zes onderzoeksgebieden werden bestuurders voornamelijk gecontroleerd bij voorafgaande verdenking van alcoholgebruik.

Al met al lijkt het erop, dat het niveau van politietoezicht in de provincie Noord-Holland tussen 1995 en 1996 licht is toegenomen. In Amsterdam was sprake van een zeer hoog toezichtniveau. In de overige onderzoeksgebieden was het toezichtniveau aanzienlijk lager, al is het in de meeste gebieden de laatste jaren wel behoorlijk gestegen. In West-Friesland was het toezichtniveau in 1996 het laagst: geplande aselechte controles en aselechte toezicht door surveillanceteams zijn er slechts incidenteel uitgevoerd; alcoholcontrole bij ongevallen vond voornamelijk plaats bij voorafgaande verdenking van alcoholgebruik.

4. Conclusies en aanbevelingen

De resultaten van het SWOV-onderzoek in 1996 laten een stabilisatie van het aandeel rijders onder invloed in weekendnachten zien, met een dalende tendens voor de zwaardere overtreeders. Dit laatste is waarschijnlijk voor een belangrijk deel een gevolg van het toegenomen politietoezicht.

Een en ander neemt niet weg, dat het niveau van rijden onder invloed in Noord-Holland nog steeds boven het landelijke gemiddelde ligt.

Het lijkt mogelijk het alcoholgebruik in het Noordhollandse verkeer verder terug te dringen door met name het niveau van politietoezicht, en daarmee de subjectieve pakkans, te verhogen. Een verhoging van de subjectieve pakkans is vooral te realiseren door meer aselechte alcoholcontroles, zowel tijdens de surveillance als in de vorm van geplande controles. Maar ook een verdere uitbreiding van het systematisch testen van betrokkenen bij verkeersongevallen kan daaraan bijdragen.

Uit een oogpunt van efficiency verdient het aanbeveling het zwaartepunt van de geplande aselechte controles te leggen bij die dagen en tijdstippen van de week waarop het meest onder invloed wordt gereden en ook de meeste alcoholongevallen gebeuren:

- de vrijdag-, zaterdag- en zondagnacht (tussen 22.00 en 04.00 uur); en
- de vrijdag-, zaterdag- en zondagavond (tussen 16.00 en 22.00 uur).

Vanzelfsprekend moeten ook voorlichting en publiciteit over de gevaren van rijden onder invloed en over het politietoezicht op alcoholgebruik een integraal onderdeel uitmaken van eventuele maatregelen en acties.

Enquête SWOV-onderzoek Rij- en drinkgewoonten 1996**Onderzoeksgebied:****Inwonertal:****Contactpersoon:**

A. *Geef een globale schatting van de ontwikkeling van het alcoholtoezicht in het onderzoeksgebied in 1996 ten opzichte van 1995:*

☐ toegenomen met	☐ minder dan 50%
	☐ 50-100%
	☐ meer dan 100%
☐ afgenomen met	☐ minder dan 50%
	☐ meer dan 50%
☐ gelijk gebleven	

B. *Zijn in 1996 in het onderzoeksgebied de volgende soorten alcoholcontrole uitgevoerd:*

1. geplande aselecte controles met teams van 6 of meer agenten	☐ ja, ≥ 24
	☐ ja, 12-23
	☐ ja, 6-11
	☐ ja, 1-5
	☐ nee
2. aselecte controles tijdens de surveillance	☐ ja, (bijna) dagelijks
	☐ ja, incidenteel
	☐ nee
3. selectieve controles tijdens de surveillance (bijvoorbeeld n.a.v. rijgedrag)	☐ ja, systematisch
	☐ ja, incidenteel
	☐ nee
4. alcoholcontrole bij ongevallen	☐ ja, systematisch
	☐ ja, incidenteel
	☐ nee

WPM-analyse biedt de mogelijkheid niet alleen de samenhang tussen twee variabelen (bijvoorbeeld 'jaar * BAG') te toetsen, maar ook die tussen drie of vier variabelen (bijvoorbeeld 'jaar * geslacht * leeftijd * BAG').

Elke variabele is opgedeeld in een beperkt aantal klassen. Ten behoeve van de analyse worden de klassen steeds in twee groepen onderverdeeld (gedichotomiseerd). Per variabele is het aantal opdelingen gelijk aan het aantal klassen minus 1. De klasse(n) met een positief teken wordt/worden steeds vergeleken met de klasse(n) met een negatief teken. Klassen met de waarde 0 worden niet meer in de analyse betrokken.

Bij een variabele als 'geslacht' (twee klassen) is er slechts één vergelijking mogelijk, namelijk tussen mannen en vrouwen. De 'designmatrix' voor de analyse is dan: 1 -1.

De variabele 'leeftijd' is in vier klassen ingedeeld. De designmatrix bevat drie vergelijkingen. Welke dat zijn, hangt af van de vooraf - al dan niet expliciet - geformuleerde hypothesen. In dit geval is op grond van bevindingen in de rest van Nederland gekozen voor de volgende 'design-matrix':

1	-1	-1	1	(jongeren en ouderen versus de middengroepen)
1	0	0	1	(jongeren versus ouderen)
0	1	-1	0	(de groep van 25-35 jaar versus de groep van 35-50 jaar)

Of er significante verschillen in de BAG-verdeling naar geslacht enzovoort bestaan, blijkt uit de chi-kwadraatwaarde die uit de analyse volgt, in combinatie met het bijbehorende aantal vrijheidsgraden (df). De bijdrage van de verschillende klassen aan een eventueel significant effect blijkt uit de standaardscore (= Z-waarde) per deelanalyse.

Het is mogelijk, dat uit een analyse volgt dat er in het geheel genomen geen significante verschillen zijn in de BAG-verdeling naar een bepaald kenmerk (bijvoorbeeld geslacht), maar dat er wel sprake is van een significant speciaal effect (bijvoorbeeld: onder de mannen komen verhoudingsgewijs meer zware overtreeders voor dan onder de vrouwen).

In het kader van het onderzoek naar het alcoholgebruik van automobilisten in de provincie Noord-Holland is tweezijdig getoetst op 5%-niveau: voor een significant effect moet de χ^2 -waarde groter zijn dan 3.84 bij één vrijheidsgraad; de Z-waarde moet groter zijn dan 1.96.

Bijlage 3

Tabellen 1 t/m 6

- 1a. *Alcoholgebruik naar weekenddag in 1995*
- 1b. *Alcoholgebruik naar weekenddag in 1996*

- 2a. *Alcoholgebruik naar dag en gebied in 1995*
- 2b. *Alcoholgebruik naar dag en gebied in 1996*

- 3a. *Alcoholgebruik naar dag en tijdstip in 1995*
- 3b. *Alcoholgebruik naar dag en tijdstip in 1996*

- 4a. *Alcoholgebruik naar geslacht en leeftijd in 1995*
- 4b. *Alcoholgebruik naar geslacht en leeftijd in 1996*

- 5a. *Herkomst van overtredders naar BAG-klasse in 1995*
- 5b. *Herkomst van overtredders naar BAG-klasse in 1996*

- 6a. *Alcoholgebruik naar politieregio in 1995*
- 6b. *Alcoholgebruik naar politieregio in 1996*

Dag	N	Bloedalcoholgehalte (BAG-‰)				
		0,2-0,5	0,5-0,8	0,8-1,3	≥ 1,3	≥ 0,5
Vrijdag	1318	6,8%	3,1%	2,3%	1,2%	6,6%
Zaterdag	1076	7,3%	2,4%	1,7%	0,9%	5,0%
Totaal	2394	7,1%	2,8%	2,0%	1,1%	5,9%

Tabel 1a. Alcoholgebruik naar weekenddag, 1995.

Dag en gebied	N	Bloedalcoholgehalte (BAG-‰)				
		0,2-0,5	0,5-0,8	0,8-1,3	≥ 1,3	≥ 0,5
<i>Vrijdag</i>						
Alkmaar	500	4,8%	2,2%	2,4%	1,4%	6,0%
West-Friesland	309	7,8%	3,9%	1,6%	1,0%	6,5%
Amsterdam	318	6,9%	3,8%	2,5%	0,6%	6,9%
Het Gooi	191	10,5%	3,1%	2,6%	2,1%	7,9%
Totaal	1318	6,8%	3,1%	2,3%	1,2%	6,6%
<i>Zaterdag</i>						
Haarlem	255	9,4%	2,0%	2,4%	0,4%	4,7%
Purmerend	213	2,8%	1,4%	0,5%	0,5%	2,3%
Heemstede e.o.	316	10,1%	2,5%	1,6%	1,6%	5,7%
Amsterdam	292	5,8%	3,4%	2,1%	1,0%	6,5%
Totaal	1076	7,3%	2,4%	1,7%	0,9%	5,0%

Tabel 2a. Alcoholgebruik naar dag en gebied, 1995.

Dag	N	Bloedalcoholgehalte (BAG-%)				
		0,2-0,5	0,5-0,8	0,8-1,3	≥ 1,3	≥ 0,5
Vrijdag	1582	6,4%	4,0%	2,1%	0,7%	6,8%
Zaterdag	1320	6,7%	2,5%	1,2%	0,7%	4,4%
Totaal	2902	6,5%	3,3%	1,7%	0,7%	5,7%

Tabel 1b. Alcoholgebruik naar weekenddag, 1996.

Dag en gebied	N	Bloedalcoholgehalte (BAG-%)				
		0,2-0,5	0,5-0,8	0,8-1,3	≥ 1,3	≥ 0,5
<i>Vrijdag</i>						
Alkmaar	501	4,8%	4,0%	1,6%	0,6%	6,2%
West-Friesland	308	7,5%	4,2%	2,6%	1,3%	8,1%
Amsterdam	329	7,0%	3,3%	3,0%	0,6%	7,0%
Het Gooi	444	7,0%	4,5%	1,6%	0,5%	6,5%
Totaal	1582	6,4%	4,0%	2,1%	0,7%	6,8%
<i>Zaterdag</i>						
Haarlem	239	6,5%	5,1%	1,1%	0,7%	6,9%
Purmerend	339	6,8%	1,2%	0,3%	0,6%	2,1%
Heemstede e.o.	329	5,2%	1,8%	2,1%	0,6%	4,6%
Amsterdam	376	8,2%	2,4%	1,3%	0,8%	4,5%
Totaal	1320	6,7%	2,5%	1,2%	0,7%	4,4%

Tabel 2b. Alcoholgebruik naar dag en gebied, 1996.

Dag en tijdstip	N	Bloedalcoholgehalte (BAG-%)				
		0,2-0,5	0,5-0,8	0,8-1,3	≥1,3	≥0,5
<i>Vrijdag</i>						
22-24 uur	606	5,8%	1,3%	1,3%	0,3%	3,0%
00-02 uur	460	9,3%	3,3%	1,1%	1,1%	5,4%
02-04 uur	252	4,8%	7,1%	6,7%	3,6%	17,5
Totaal	1318	6,8%	3,1%	2,3%	1,2%	6,6%
<i>Zaterdag</i>						
22-24 uur	437	5,5%	1,1%	0,7%	0,7%	2,5%
00-02 uur	381	8,4%	2,1%	1,6%	0,3%	3,9%
02-04 uur	258	8,9%	5,0%	3,5%	2,3%	10,9%
Totaal	1076	7,3%	2,4%	1,7%	0,9%	5,0%

Tabel 3a. Alcoholgebruik naar dag en tijdstip, 1995.

Geslacht en leeftijd	N	Bloedalcoholgehalte (BAG-%)				
		0,2-0,5	0,5-0,8	0,8-1,3	≥1,3	≥0,5
<i>Mannen</i>						
18-24 jr	333	5,7%	0,9%	3,6%	0,3%	4,8%
25-34 jr	626	8,0%	3,8%	1,3%	1,3%	6,4%
35-49 jr	576	7,6%	3,6%	2,1%	2,3%	8,0%
50 jr e.o.	282	7,4%	4,3%	1,4%	1,4%	7,1%
Totaal	1817	7,4%	3,3%	2,0%	1,4%	6,7%
<i>Vrouwen</i>						
18-24 jr	125	5,6%	1,6%	0,8%	--	2,4%
25-34 jr	198	1,0%	2,0%	4,0%	--	6,1%
35-49 jr	182	9,3%	0,5%	1,6%	--	2,2%
50 jr e.o.	72	12,5%	--	--	--	--
Totaal	577	6,1%	1,2%	2,1%	--	3,3%

Tabel 4a. Alcoholgebruik naar geslacht en leeftijd, 1995.

Dag en tijdstip	N	Bloedalcoholgehalte (BAG-‰)				
		0,2-0,5	0,5-0,8	0,8-1,3	≥ 1,3	≥ 0,5
<i>Vrijdag</i>						
22-24 uur	805	4,7%	2,0%	0,6%	0,2%	2,9%
00-02 uur	496	8,1%	5,4%	2,6%	1,2%	9,3%
02-04 uur	281	8,2%	7,5%	5,3%	1,1%	13,9%
Totaal	1582	6,4%	4,0%	2,1%	0,7%	6,8%
<i>Zaterdag</i>						
22-24 uur	545	5,1%	2,2%	0,6%	0,2%	2,9%
00-02 uur	503	7,0%	2,0%	0,8%	1,0%	3,8%
02-04 uur	272	9,6%	4,0%	3,3%	1,1%	8,5%
Totaal	1320	6,7%	2,5%	1,2%	0,7%	4,4%

Tabel 3b. Alcoholgebruik naar dag en tijdstip, 1996

Geslacht en leeftijd	N	Bloedalcoholgehalte (BAG-‰)				
		0,2-0,5	0,5-0,8	0,8-1,3	≥ 1,3	≥ 0,5
<i>Mannen</i>						
18-24 jr	394	3,6%	3,0%	1,8%	0,3%	5,1%
25-34 jr	730	6,4%	4,0%	1,9%	1,0%	6,8%
35-49 jr	656	9,0%	3,8%	2,4%	1,1%	7,3%
50 jr e.o.	416	7,7%	3,8%	1,2%	1,0%	6,0%
Totaal	2196	6,9%	3,7%	1,9%	0,9%	6,5%
<i>Vrouwen</i>						
18-24 jr	121	2,5%	1,7%	--	--	1,7%
25-34 jr	258	4,7%	1,6%	1,2%	--	2,7%
35-49 jr	224	6,7%	2,2%	1,8%	0,4%	4,5%
50 jr e.o.	103	7,8%	3,9%	--	--	3,9%
Totaal	706	5,4%	2,1%	1,0%	0,1%	3,3%

Tabel 4b. Alcoholgebruik naar geslacht en leeftijd, 1996.

BAG-‰	N	Herkomst				
		Horeca	Sportkantine	Bezoek/ feestje	Werk/thuis	Anders/ onbekend
0,7-0,8	18	56%	--	28%	17%	--
0,8-1,3	48	60%	2%	21%	10%	6%
≥ 1,3	26	58%	--	12%	12%	19%
Totaal	92	59%	1%	20%	12%	9%

Tabel 5a. *Herkomst van overtreeders naar BAG-klasse, 1995.*

Politieregio	N	Bloedalcoholgehalte (BAG-‰)				
		0,2-0,5	0,5-0,8	0,8-1,3	≥ 1,3	≥ 0,5
N.-Holland-Noord	809	5,9%	2,8%	2,1%	1,2%	6,2%
Zaanstreek-Waterland	213	2,8%	1,4%	0,5%	0,5%	2,3%
Kennemerland	571	9,8%	2,3%	1,9%	1,1%	5,3%
Amsterdam-Amstelland	610	6,4%	3,6%	2,3%	0,8%	6,7%
Gooi en Vechtstreek	191	10,5%	3,1%	2,6%	2,1%	7,9%
Totaal	2394	7,1%	2,8%	2,0%	1,1%	5,9%

Tabel 6a. *Alcoholgebruik naar politieregio, 1995.*

BAG-%o	N	Herkomst				
		Horeca	Sportkantine	Bezoek/ feestje	Werk/thuis	Anders/ onbekend
0,7-0,8	31	58%	--	16%	10%	16%
0,8-1,3	48	63%	6%	21%	8%	2%
≥ 1,3	20	70%	15%	5%	5%	5%
Totaal	99	63%	6%	16%	8%	7%

Tabel 5b. *Herkomst van overtreders naar BAG-klasse, 1996.*

Politieregio	N	Bloedalcoholgehalte (BAG-%o)				
		0,2-0,5	0,5-0,8	0,8-1,3	≥ 1,3	≥ 0,5
N.-Holland-Noord	809	5,8%	4,1%	2,0%	0,9%	6,9%
Zaanstreek-Waterland	339	6,8%	1,2%	0,3%	0,6%	2,1%
Kennemerland	605	5,8%	3,3%	1,7%	0,7%	5,6%
Amsterdam-Amstelland	705	7,7%	2,8%	2,1%	0,7%	5,7%
Gooi en Vechtstreek	444	7,0%	4,5%	1,6%	0,5%	6,5%
Totaal	2902	6,5%	3,3%	1,7%	0,7%	5,7%

Tabel 6b. *Alcoholgebruik naar politieregio, 1996.*